

HOMEROS'UN
ODYSSEIA'SINDAN

TEPEGÖZLERİN
MAĞARASINDA

CAN
CEP

TÜRKÇESİ
AZRA ERHAT - A. KADİR

Can Yayınları

*Bu tanıtım kopyası
Can okurları için
özel olarak hazırlandı.*

Can Yayınları

HOMEROS'UN ODYSSEIA'SINDAN TEPEGÖZLERİN MAĞARASINDA

Homeros, Eski Yunan'ın en büyük destanları *İlyada* ve *Odysseia*'nın yaratıcısı olarak kabul edilir. Yaşamına ilişkin pek az bilgi bulunmakla birlikte, çoğu tarihçi, Homeros'un İÖ 9. ya da 8. yüzyılda yaşamış bir İon olduğu konusunda birleşmektedir. *İlyada* ve *Odysseia*, Antik Çağdan bu yana Batı edebiyatını da derinden etkilemiş, modern dillere sayısız çevirileri yapılmıştır. Bu yapıtların asıl değeri, tanrılar ve kahramanlık serüvenleriyle ilgili yüceltici anlatımdan zaman zaman sıyrılarak derin insanî duyguları da işleyen şiirsel dilinden gelir.

Azra Erhat, 1915'te İstanbul'da doğdu. Evrensel nitelikteki yapıtların dilimize kazandırılmasını sağladı, yaşamı ve yazılarıyla hümanist anlayışının ülkemizde yaygınlaşmasına öncülük etti. Eski Yunan edebiyatının Sophokles, Aristophanes, Hesiodos gibi yazarlarının yapıtlarının yanı sıra Homeros'un *İlyada* ve *Odysseia* destanlarını da A. Kadir'le birlikte Türkçeleştirdi. *Mavi Anadolu* ve *Mavi Yolculuk* gibi kitaplarında, Anadolu'nun kültür değerlerine öncelik verdi, gelmiş geçmiş tüm Anadolu uygarlıkları arasında bağlantılar olduğunu savundu. 1982'de İstanbul'da öldü.

A. Kadir, 1917'de İstanbul'da doğdu. 1940 Kuşağı toplumcu şairleri arasında yer aldı; çeviri çalışmalarıyla dünya şiirinin ülkemizde tanınmasına katkılarda bulundu. 1938'de Kara Harp Okulu öğrencisiyken Nâzım Hikmet'le birlikte tutuklanarak 10 ay hapse mahkûm oldu; bu olayı, 1966'da yayınladığı *Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet* adlı kitapta aydınlattı. Tebliğ, *Hoş Geldin Halil İbrahim*, *Dört Pencere*, *Mutlu Olmak Varken* gibi şiir kitaplarının yanı sıra Ömer Hayyam, Mevlâna, Tevfik Fikret gibi şairlerin şiirlerini sadeleştirerek yayınladı. 1985'te İstanbul'da öldü.

CANCEP 18

Dizi Editörü: Celâl Üster
Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Dizgi: Serap Bertay
Düzeltili: Fulya Tükel
Montaj: Mine Sarıkaya
Kapak Uygulama: Serap Bertay

Kapak Baskı: Şefik Matbaası
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası

Birinci Basım: Eylül 2005

ISBN 975-07-0574-2
© Bu çevirinin yayın hakları
Can Sanat Yayınları'ndadır. (2005)

CAN SANAT YAYINLARI LTD. ŞTİ
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89
Fax: (0-212) 252 72 33
<http://www.canyayinlari.com>
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

HOMEROS'UN ODYSSEIA'SINDAN
TEPEGÖZLERİN
MAĞARASINDA

Türkçesi
AZRA ERHAT - A. KADİR

CAN YAYINLARI

ÖNSÖZ

İÖ 9. ya da 8. yüzyılda İonya'da, yani Ege'de yaşadığı sanılan Homeros'un *İlyada* ve *Odysseia* destanları, tanrılar ve kahramanlık serüvenleriyle ilgili yüceltici anlatımdan zaman zaman sıyrılarak derin insanî duyguları da işleyen şiirsel bir dille yazılmış oldukları içindir ki, aradan geçen yüzyıllara meydan okumuşlar, yalnızca Klasik Yunan kültürünü etkilemekle kalmamışlar, aynı zamanda Batı edebiyatının temel kaynakları arasında yer almışlardır.

İlyada, Akhalarla Troyalılar arasındaki ünlü savaşı konu alan 16 bin dizelik bir destandır. *Odysseia*'ya oranla yapısı daha basit, anlatımı daha düz akışlıdır. *İlyada*'daki yalın kahramanlık ruhu, *Odysseia*'da yerini akıl, kurnazlık ve gerçeklik duygusuna bırakır.

Odysseia destanı, Akhaların en zeki, en kurnaz savaşçısı Odysseus'un Troya Savaşı'ndan sonra kendi ülkesine, İthake kentine dönerken on yıl boyunca yaşadığı serüvenleri, mücadele ederek üstesinden geldiği güçlüklerin öyküsü-

nü anlatır. Yapısı *İlyada*'dan daha karmaşık, daha zengin, aynı zamanda daha sağlam ve bütünseldir.

Her iki destanda da insanların öyküsüne koşturularak, tanrılar arasında geçen bir öykü anlatılır. Bununla birlikte tanrılar yalnızca kendi aralarındaki olaylarla yetinmezler, insanların yazgılarını da etkilerler, Örneğin, *Odyseia*'da kahramanın başına gelenlerin sorumlusu ondan öç almak isteyen Deniz Tanrısı Poseidon'sa, sonunda bu güçlükleri yenip ülkesine ulaşmasını sağlayan da Akıl Tanrıçası Athena'dır.

İki destan da, daha sonra bütün bir Batı edebiyat geleneğinin ödünç alacağı, kullanacağı kahramanları yaratmıştır. Birçoklarına göre, destanın yerini alan Eski Yunan tragedyası bile *İlyada* ve *Odyseia*'nın parıltısı yanında sönük kalır. Destan türünün evrenselliğinden, bireysel kahramanlık ile toplumsal yazgıyı kaynaştırmasından gelen bir parıltıdır bu.

Odyseia, beş ayrı destan parçasından oluşur. Birinci parça, İthake sarayındaki durumu anlatır. Karısı Penelope ile oğlu Telemakhos, umutsuzca Odysseus'un dönüşünü beklemekte ve Penelope'ye kur yapan, onu elde etmek isteyen erkeklere karşı umarsız kalmaktadırlar. İkinci parça, Deniz Tanrısı Poseidon'un gazabından kaçmaya çalışan Odysseus'un, Kalypso'nun adasından Phaiakların adasına geçmek

için yaptığı tehlikeli yolculuğu; üçüncü parça da Phaiaklar ülkesini anlatır. Dördüncü parça da, Odysseus'un Hades'teki ve Kirke'nin adasındaki olağanüstü serüvenleri anlatılır. Hep-sinden uzun beşinci parçada, sahne gene İtha-ke'dir. Odysseus yurduna dönmüştür, ama dön-düğünden kimsenin haberi yoktur. Görenler onu tanıyamaz. Odysseus da Penelope'nin talip-leri arasına katılır ve sonunda onları alt ederek kendisinin Odysseus olduğunu kanıtlar; krallı-ğında yeniden dengeli bir yönetimin kurulma-sını sağlar.

Azra Erhat'a göre, *İlyada* bir olayın, *Ody-seia* bir kişinin destanıdır; çağdaş okuyucu des-tan da demez *Odyseia*'ya, onu daha çok bir ro-mana, bir filme benzetir; gerçekten de konusuy-la romanı, kuruluşuyla filmi andırır *Odyseia*:

"*Odyseia*, tanrı-insan ikiliğini, bir gökte bir yerde yansıtan bir destan değil, insan ağzından anlatılan ve insanın insan-üstü, insan-dışı var-lıklarla ilişkilerine yeni yeni anlam, imge ve simgeler arayan bir romandır. Uygarlığımızın ilk romanı. Film dedik, roman diyoruz; ikisi de doğrudur: *Odyseia* göze görüneniyle film, ka-faya değineniyle romandır."

Tepegözlerin Mağarasında adını verdiğimiz bu kitapçıkta, Odysseus'un serüvenlerinin an-latıldığı sayfalardan, kahramanımızın Tepegöz-ler denen tek gözlü devlerle savaşımını dile ge-

tiren küçük bir bölüm sunuyoruz; kendi içinde bütünlüğü olan tadımlık bir bölüm. Tepegözler ya da Kıykloplar, uzak bir ülkede, söylenceye göre Sicilya'da yabanıl bir kır yaşamı sürdüren yamyamlardır. *Odysseia* destanının çok bilinen bu bölümünde, Odysseus'un Tepegözleri kör ederek ölümden kurtuluşu anlatılır: Odysseus, Tepegözlerin oturduğu toprağın karşısında bir adaya çıkar. On bir gemisini orada bırakıp kendi gemisi ve on iki tayfasıyla, Tepegözlerden Polyphemos'un mağarasına gider. Polyphemos, Odysseus'la arkadaşlarını mağaraya kapatır ve iki günde altı adam yer. Bunun üzerine Odysseus, Tepegöz'ün gözünü kör eder, kalan arkadaşlarıyla kaçıp kurtulur. Denize açılır ve arkasından kayalar fırlatan Tepegöz'le alay eder.

Bu küçük kitapta, Odysseus'un Tepegözlerin ülkesinde yaşadığı serüvenleri, *İlyada* ve *Odysseia* destanlarını bilgi ve emek ürünü uzun bir uğraştan sonra dilimize kazandırmış olan Azra Erhat ile A. Kadir'in Türkçesinden okuyacaksınız. Homeros'un yaklaşık üç bin yılın ötesinden gelen dizeleri hoşunuza giderse, belki de o iki büyük destanın tamamını okumak isteyeceksiniz.

Coşkun Irmak

TEPEGÖZLERİN MAĞARASINDA

Laertes'in oğlu Odysseus'um ben,
kurnazlığımla tanınmışım tek mil insanlar
arasında,
benim iřte o, ünü göklere yükselen adam.
Otururum uzaktan görünen İthake'de,
çünkü kocaman bir dađ vardır üstünde,
yaprakları hışırdayan Neritos Dağı,
sarmıştır çevresini bir sürü ada,
Dulikhion, Same, ormanlarla kaplı
Zakynthos,
çok yakındır bu adalar birbirlerine,
İthake yakındır karaya ve odur batıya en
dönük olan,
ötekilerse ya dođuya ya güneye bakar açık
denizde.
Kalabalıktır ve yetiştirir güzel delikanlılar,
görmedim bu dünyada ben ondan daha
tatlı toprak.
İřte oralarda, oyuk mađaralarda beni
Kalypso alıkoymuřtu,

Can Yayınları

*Bu tanıtım kopyası
Can okurları için
özel olarak hazırlandı.*

Can Yayınları

HOMEROS'UN ODYSSEIA'SINDAN

TEPEGÖZLERİN MAĞARASINDA

Homeros'un 3000 yıla yakın bir zaman önce yarattığı *Odyssesia* destanı, Batı uygarlığının temelini oluşturan yapıtlardan biridir. *İlyad*'ın Troya Savaşı'nı anlatmasına karşılık, *Odyssesia* da tek bir kişiyi, Odysseus'un Troya Savaşı'ndan ülkesine dönerken yaşadığı serüvenler dile getirir. ***Tepegözlerin Mağarasında***, *Odyssesia* destanının en sürükleyici bölümlerinden biri. Odysseus'un, insanı yiyen tek gözlü devleri aklıyla alt edişinin öyküsünü, Azra Erhat ile A. Kadir'in benzersiz çevirisiyle sunuyoruz.

ISBN 975.37.087.12

CAN
CEP

www.canyayinlari.com